PŘIJÍMACÍ ZKOUŠKA NA NAVAZUJÍCÍ STUDIUM OBORU GEOGRAFIE A REGIONÁLNÍ ROZVOJ PŘF OU PRO AKADEMICKÝ ROK 2007/2008 – PÍSEMNÁ ČÁST DNE 7. ČERVNA 2007

1. Uveďte a popište 3 základní pojetí při územním vymezování měst a vyberte a zdůvodněte, které z těchto pojetí byste si sami vybrali při územním vymezování měst v ČR vzhledem k pokračujícímu procesu rezidenční suburbanizace.

K územnímu vymezení města se používá celá škála postupů a jejich vzájemných kombinací, které můžeme zobecnit do tří základních pojetí:

1) Administrativní: město je určeno administrativní hranicí obce, nebo jiného územně-správního celku, jako je například metropolitní region.
2) Morfologické: město je vymezeno jako kompaktní celek na základě sledování zastavěné plochy.
3) Funkční: město je vymezeno na základě integrity vztahů uvnitř městského systému; jako příklad může sloužit vymezování města (nebo spíše metropolitního území) jako oblasti intenzivní denní dojížďky za prací.

Při vymezování území města se většinou respektují hranice správních jednotek nižšího řádu nebo základních statistických jednotek (např. katastrální území, urbanistické obvody nebo sčítací okrsky).

Z pohledu pokračujícího procesu rezidenční suburbanizace lze za nejlepší územní vymezení města v ČR funkční vymezení, které se definuje na základě kritérií vztažených k přirozenému chování obyvatelstva, tj. denní mobilitě obyvatelstva a suburbanizaci, jakožto migraci působící v ČR neregulovaně na rozšiřování městského území. Funkční vymezení tudíž v sobě zahrnuje provázanost městského systému.

2. Vypište a co nejvýstižněji charakterizujte 3 důvody pro existenci mezinárodního obchodu a uveďte 2 základní omezení na dovoz zboží do země a vypište 3 argumenty, proč dochází k jejich zavádění.

Důvody mezinárodního obchodu:
1) odlišnost výrobních podmínek
jednotlivé země jsou odlišně vybaveny přírodními zdroji, leží v odlišných klimatických a geografických podmínkách, rozdíly v kvalitě lidských zdrojů.
2) klesající náklady z velkovýroby (rostoucí výnosy z rozsahu)
v různých zemích jsou různé statky vyráběny s odlišnými náklady. Při specializaci země s nízkými náklady na výrobu určitého statku dochází při výrobě ve velkém k úsporám z rozsahu (průměrné výrobní náklady se zvyšováním objemu výroby klesají).
3) rozdíly ve spotřebitelském vkusu
obyvatelé různých států mají odlišné preference ve spotřebě.

Dvě základní omezení na dovoz zboží do země:
1) cla – daň uvalená na dovozy
2) dovozní kvóty – kvantitativní omezení výše dovozů na určité období.

Důvody zavádění omezení na dovoz zboží do země:
1) neekonomické argumenty, podle nichž je vhodné obětovat hospodářský blahobyt podpoře společenských cílů (svoboda, národní bezpečnost, národní tradice)
2) argumenty, které se neopírají o rozumnou ekonomickou argumentaci:
a) merkantilismus - teorie, která považuje kladnou obchodní bilanci za příznivou (do země přitékají peníze) a zápornou obchodní bilanci za nepříznivou. Proto by se měly dovozy omezit.
b) omezení pro určité zájmové skupiny - díky zájmovým skupinám jsou často uvalovány cla na dovoz stejného zboží ze zahraničí, aby se zvýšil odbyt statků, které tyto zájmové skupiny nabízejí.
c) konkurence levné zahraniční práce - protože v zahraničí vyrábějí statky lidé za nižší plat, je nutno domácí trh ochránit před dovozem, aby se ochránily dělníci (popírá teorii komparativních výhod).
d) odvetná cla - pokud nějaký stát zavede cla proti vývozu statků jedné země, měla by i tato země recipročně zavést cla proti tomuto státu. Někdy se používají pro odrazení od zavedení původních cel.
e) ulehčení od dovozů - je-li některé odvětví poškozováno dovozem. Formou udělení únikové doložky, protidumpingových cel, odvety za nekalé obchodní praktiky.
3) oprávněné argumenty v dynamických podmínkách:
a) cla mohou posunout směnné relace (poměr vývozních cen k dovozním) ve prospěch určité země neboli optimální clo - díky zavedení cla se zvýší cena statku na domácím trhu. To má za následek snížení poptávky po tomto výrobku a tím pádem se sníží i světová cena tohoto statku (pouze v případě, že se jedná o velký stát). Část cla tak dopadne na zahraničního dodavatele. Pokud by ovšem optimální clo zavedly všechny země, efekt by se ztratil.
b) clo může ochránit "nezletilé odvětví" s růstovým potenciálem před konkurencí - u takových odvětví, které by to rozjetí výroby měly komparativní výhodu oproti jiným.
c) clo může pomoci snižovat nezaměstnanost - ochrana před dovozem je ovšem neefektivním prostředkem k vytváření pracovních míst nebo ke snižování nezaměstnanosti. Efektivnějším způsobem zvyšování zaměstnanosti

3. Výstižně charakterizujte priority v rozvoji dopravních sítí a infrastruktury v ČR v kontextu EU.
Kvalitní, rychlé, kapacitní propojení hlavních hospodářských center v rámci evropského kontinentu
Pro ČR význam zejména propojení zemí střední Evropy silničními a železničními sítěmi v rámci dopravních koridorů

Priority v rozvoji silničních komunikací:
Dobudování propojení jižní – severní Evropy přes ČR:
dobudování dálnice D 47 v úseku Lipník-Ostrava-Bohumín (Polsko směr Katovice-Gdaňsk-severní Evropa) a rychlostní komunikace R 48 (ve směru N. Jičín-Frýdek-Místek-Chotěbuz – Cieszyn)
Dálniční propojení z D1, resp. D2 s Vídní a jižní Evropou v úseku Pohořelice – Mikulov – Vídeň s využitím R 52, příp. Břeclav - Vídeň (dosud nerozhodnuto)
Vybudování dálnice D3 (E55) Praha – Tábor – Č. Budějovice – D. Dvořiště – Linec (napojení na A1 Vídeň – Mnichov)
Dobudování dálnice D8 Praha – Drážďany (Berlín – severní Evropa) v úseku Lovosice – Teplice – Ústí n.L.
Propojení západní a východní Evropy:
Dobudování D11 Praha – Náchod - Polsko v úseku H. Králové – hranice s Polskem (K.Zdrój – Wroclaw)
V dalších etapách po r. 2010, prodloužení D1 ve směru Kroměříž – Přerov – Lipník s odbočkou R49 ve směru na Slovensko (Púchov –Považí – východní Slovensko)
Vybudování rychlostní komunikace R6 Praha - K.Vary - Cheb – Na Pomezí – (napojení na D9 Bayreuth – Norimberk)
Vybudování rychlostní komunikace R 35 hranice s Německem – Liberec – Turnov – H.Králové – Moravská Třebová – Mohelnice (Mohelnice- Olomouc – hotová)
hotovy jsou na našem území D2, D 5 a R10 (Praha-Liberec)

Priority v rozvoji železničních komunikací
Dobudování mezinárodně významných železničních koridorů, spojujících jižní a severní, západní a východní Evropu
Na našem území je již hotov koridor č.2 ze Slovenska přes Břeclav – Přerov – Ostravu – Bohumín do Polska
dobudování částí koridorů č. 1 ve směru Břeclav – Brno – Praha – Děčín – Drážďany (Berlín)
č. 3 z Německa (Schirnding) – Cheb – Plzeň – Praha – Č. Třebová – Přerov – Č. Těšín – Mosty u Jablunkova – na Slovensko
č. 4 ze s. Německa (Berlín, Drážďany) přes Děčín – Ústí – Prahu na jih přes Tábor – Veselí n. Lužnicí - Č. Velenice – Gmund do Rakouska

Priority rozvoje letecké dopravy
Modernizace mezinárodních letišť, především v Praze, Brně, Ostravě a v Karlových Varech
Snahy o rozšíření pravidelných linek, především v rámci Evropy. Kromě Prahy mají uvedená letiště pravidelné linky do Německa, V. Británie, Rakouska, Ruska

Priority rozvoje vodní dopravy:
V současné době v rámci mezinárodní dopravy menší význam (Vltava - Labe, Morava – Dunaj)
Priority - v rámci regionálního a lokálního rozvoje (rekreační doprava, vč. dopravy na vodních nádržích a Baťově kanále)

4. Vysvětlete rozdíl mezi procesem dezindustrializace a reindustrializace.
Dezindustrializace: oslabení role průmyslu ve struktuře hospodářských sektorů (terciarizace hospodářství - lze dokumentovat např. podílem na HDP anebo zaměstnaností) respektive ústup průmyslu z regionu.

Reindustrializace: vytváření nových průmyslových struktur, lépe odpovídajících potřebám současného hospodářství. Proces spojený s restrukturalizací tradičních průmyslových odvětví (většinou kapitálově, surovinově a energeticky náročných) a přechodem k moderním průmyslovým odvětvím (propojeným s vědou a výzkumem).
Nové zprůmyslnění regionu s cílem posílit jeho konkurenceschopnost.

5. Uveďte nejdůležitější změny, k nimž došlo v rozvoji průmyslu v ČR v transformačním období.
V transformačním období byly vytvořeny předpoklady pro fungování tržní ekonomiky. Jeho počátek je charakterizován především destruktivními dopady – ekonomickým propadem a poklesem zaměstnanosti.

Nejmarkantnějšími projevy v rozvoji průmyslu jsou:
Změny vlastnické struktury (privatizace, zahraniční vlastníci, oslabení výhradní role státu).
Změny velikostní struktury (rozpad velkých podniků, růst počtu malých a středních podniků).
Změny odvětvové struktury (oslabení role oborů těžkého průmyslu, útlum, konverze, růst zpracovatelského průmyslu), překonání strukturální deformace z předchozího období.
Regionální rozměr strukturálních změn (jádrové x strukturálně postižené regiony).
Změny teritoriální orientace exportu průmyslových výrobků (Východ – Západ).
Překonávání technologické izolace, zvyšování produktivity práce, efektivity, inovativnosti, konkurenceschopnosti.
Vytvoření nástrojů podpory a jejich aplikace v rámci hospodářské /průmyslové a regionální politiky (podpora investorů, podpora průmyslových zón, podpora strukturálně postižených regionů, rekvalifikační programy).

6. Vysvětlete, v čem spočívá plnění tzv. mimoprodukčních funkcí v zemědělství. Uveďte konkrétní opatření, která finančně podporují plnění těchto funkcí a jaké mají být jejich očekávané pozitivní dopady.

Multifunkční zemědělství spočívá v plnění produkčních (potraviny, krmiva, hnojiva, osiva, suroviny pro zpracovatelský průmysl) a mimoprodukčních funkcí.

Mimoprodukční funkce spočívají v tvorbě produktu/služby nekomoditní povahy (viz produkční funkce výše):
environmentální: péče o jednotlivé složky krajinné sféry/krajiny (zejména půda, voda) v kulturním stavu
ekologická: péčí o krajinu napomáhat udržovat určitou přírodní rovnováhu jednotlivých složek a tím zvyšovat biodiverzitu
ekonomická: poskytovat určité pracovní příležitosti ve venkovských regionech v agrárních činnostech, ale také zapojením do jiných aktivit (agroturistika – ubytovací, stravovací služby, servisní služby atd.), zvyšovat konkurenceschopnost odvětví
sociální: možností uplatnění v agrárním sektoru udržet venkovskou populaci (zejména mladou), zabránit tím zhoršování demografické situace na venkově, jeho vyklidňování a úpadku, snižovat rozdíly v sociálních podmínkách
kulturní: zachovat tradiční ráz venkova a venkovské krajiny, venkovskou kulturu, tradice, jazyk atd. Vytvářet či udržovat atraktivní kulturní krajinu pro městské návštěvníky a další účastníky cestovního ruchu, tím napomáhat vytváření dalších ekonomických aktivit a pracovních příležitostí na venkově.

Mimoprodukční funkce jsou finančně podporovány, konkrétní podpůrné priority a opatření jsou součástí Operačního programu „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“:

Priority a přehled opatření a podopatření/aktivit například:

Priorita I. Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství
Přehled opatření a podopatření/aktivit
1.1 <u>Investice do zemědělského majetku / zemědělských podniků</u>
Podopatření/aktivita
1.1.1 Investice do zemědělského majetku a podpora mladým začínajícím zemědělcům
1.1.2 Prohlubování diverzifikace zemědělských činností
1.2 <u>Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing</u>
1.3 <u>Lesní hospodářství</u>
Podopatření/aktivita
1.3.1 Obnova lesního potenciálu poškozeného přírodními kalamitami a požárem a zavádění příslušných ochranných preventivních opatření
1.3.2 Investice do lesů
1.3.3 Sdružování majitelů lesa
1.3.4 Zalesňování zemědělsky nevyužívaných půd

Priorita II. Rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělávání
Přehled opatření a podopatření/aktivit
2.1 <u>Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí</u>
Podopatření/aktivita
2.1.1 Pozemkové úpravy
2.1.2 Obnova potenciálu a zachování zemědělské krajiny
2.1.3 Řízení a zajištění funkčnosti zemědělských vodních zdrojů
2.1.4 Rozvoj venkova (podopatření typu LEADER+)
2.1.5 Diverzifikace zemědělských aktivit a aktivit blízkých zemědělství
2.2 <u>Odborné vzdělávání</u>
2.3 <u>Rybářství</u>
Podopatření/aktivita
2.3.1 Zpracování ryb a marketing výrobků z ryb
2.3.2 Chov vodních živočichů - akvakultura
2.3.3 Činnosti prováděné odborníky v rybářství

Priorita III. - Technická pomoc
Přehled opatření
3.1 <u>Technická pomoc</u>

Další podpůrná opatření jsou součástí Horizontálního plánu rozvoje venkova:

Zachovat zemědělství ve znevýhodněných oblastech, zlepšit příjmovou situaci zemědělců zejména v méně příznivých oblastech a působit proti jejich odlivu ze znevýhodněných oblastí.

1) Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními (zajištění srovnatelnějších příjmů s příhodnějšími oblastmi)
2) Agro-environmentální opatření (rozšíření aktivit o environmentální služby, generování dalších příjmů za environmentální služby)
3) Předčasné ukončení zemědělské činnosti (podpora příchodu mladších, progresivnějších a vzdělanějších zemědělců do sektoru)
4) Lesnictví (zhodnocení půdy méně vhodné pro zemědělské hospodaření, diversifikace příjmů)
5) Zakládání skupin prvovýrobců
6) Udržování lesních a travních porostů

7. Uveďte hlavní současné problémy nových spolkových zemí Německa a zdůvodněte jejich příčiny.

NDR do sjednocení se SRN součást „východního“ bloku tj. centrálně plánovaná ekonomika s nepatrným podílem soukromých výrobních prostředků – orientace na ostatní soc. státy – malé konkurenční prostředí. NDR byla průmyslovou zemí s vysokým podílem těžkého a environmetálně závadného průmyslu (těžká chemie, povrchová těžba uhlí, tepelné elektrárny, těžké strojírenství).

Po sjednocení dochází k ekonomické transformaci, budování tržní ekonomiky a zavádění tržních principů.

Nekonkurenční výroba, ztráta odbytišť – uzavírání výrobních podniků, odstraňování přezaměstnanosti, prudký nárůst nezaměstnanosti, odchod mladých perspektivních lidí do „starých“ spolkových zemí.

Problémy:
nedostatek nových pracovních příležitostí
nižší příjmy
horší životní situace
vysoká až 20% nezaměstnanost
nárůst pravicového i levicového extremismu, větší míra xenofobie a rasismu
environmentální – pozůstatky předchozí ekonomiky (Sasko)
špatná demografická situace (odliv mladých lidí)
horší stav bytového fondu, technické a sociální infrastruktury

Nové spolkové země patří tedy mezi strukturálně postižené či ekonomicky zaostávající regiony.

8. Výstižně vysvětlete principy Politiky ekonomické a sociální soudržnosti EU (dále jen PESS EU) a horizontální priority Společenství.

Koncentrace: finanční prostředky mají být v rámci implementace PESS EU použity koncentrovaně na řešení nejzávažnějších problémů v určitých regionech nebo v určitých sektorech členského státu EU (opakem by bylo „kropení konví“ – financovat všem všechno). To znamená, že finanční prostředky jsou použity na dosažení předem definovaných Cílů PESS

Programování – finanční prostředky obdrží v rámci implementace PESS EU ten region a sektor, který má zpracován program rozvoje (operační program), který je komplexní, integrovaný a dlouhodobý (nyní sedmileté sektorové a regionální operační programy)

Partnerství – ve všech fázích realizace PESS EU musí být zapojeni nejdůležitější aktéři z veřejného, soukromého i neziskového sektoru

Doplňkovost (kofinancování, adicionalita) – každý operační program (popř. projekt v rámci OP) je nutno doplňkově spolufinancovat z různých veřejných i soukromých finančních zdrojů členského státu

Monitorování, evaluace – každý operační program (či projekt financovaný v rámci operačního programu) je průběžně sledován z hlediska dosahování cílů a efektivního využívání financí z PESS EU (monitoring) a také je hodnocen z hlediska jeho přínosů předem (ex ante), průběžně (interim) a po jeho proběhnutí (ex post) dle předem stanovených indikátorů.

Horizontální priority jako obecné principy: udržitelný rozvoj, rovné příležitosti, informační společnost, zaměstnanost.

9. Vysvětlete výstižně příčiny existence PESS EU.

Evropská integrace má zajistit vyšší kvalitu života občanům ve všech regionech – EU se má rozvíjet harmonicky a vyváženě jako (územní) celek, což je sociálně spravedlivé (projev solidarity) a ekonomicky efektivní (i v nejzaostalejších regionech je ekonomický potenciál využíván). Je tedy politicky nepřípustné, aby se rozvíjely pouze nejdynamičtější regiony EU. PESS EU eliminuje politické protiintegrační, desintegrační síly, sociální napětí i ekonomickou nestabilitu v zaostávajících regionech, tím že přispívá k sociální a ekonomické kohezi EU

Kompenzace regionálně diferencujících sektorových politik: PESS EU musí/má kompenzovat „negativní“ regionální dopady sektorových politik např. vědeckovýzkumné politiky nebo společné zemědělské politiky.

Rozpor mezi závažností regionálních problémů a (ne)schopností jednotlivých členských státu je řešit vlastními silami a zdroji.Kompenzace negativních regionálních dopadů vyplývajících z vytvoření/vytváření ekonomické a monetární unie EU. Výdaje/náklady na PESS jsou politickými náklady evropské integrace – každý další souhlas „chudších“ zemí EU s určitým progresivním integračním krokem je vykoupen platbami ze strukturálních fondů v rámci PESS EU.

10. Proveďte typologií nástrojů lokálního a regionálního rozvoje.

Makro (monetární a fiskální nástroje) a mikroekonomické (podpora mobility pracovních sil a/nebo kapitálu)

Infrastrukturní (dopravní, telekomunikační, energetická, environmentální, sociální, volnočasová aj. infrastruktura

Rozvoj lidských zdrojů a rozvoj vzdělávacích systémů (vzdělávání)

Podpora podnikání (zejména malých a středních inovačních podniků) a atrakce investic (půda-prostory, práce, kapitál, informace-znalosti) včetně podpory tvorby a šíření inovací

Poradenství a poskytování informací

Institucionální nástroje a opatření (podpora komunikace a kooperací), zvyšování efektivity veřejné správy

Další typologie např. dle sektorového zaměření např. nástroje podpory cestovního ruchu